

Kategori: Pasientbehandling/Pasientforløp og pakkeforløp	Gyldig fra/til:01.02.2021/01.02.2022
Organisatorisk plassering: Helse Bergen HF/Fellesdokumenter/Pasientbehandling	Versjon: 3.00
Godkjenner: Skagseth, Marte	Informasjon
Dok. ansvarlig: Høivik, Tone	Dok.id: D64241

Innhold

1 Hvorfor tverrfaglig?.....	1
2 Målgruppe.....	1
3 Faggruppe	2
3.1.Fysioterapi	2
3.2 Ergoterapi	3
3.3 Hjelpemidler	3
3.4 Seksjon for Behandlingshjelpemidler	3
3.5 Ernæringsfysiolog	4
3.6 Sosionomtjenesten	4
3.7 Sexolog-Seksuell helse og palliasjon	5
3.8 Kreftsenter for opplæring og rehabilitering (KOR)	5
3.9 Åndelig /eksistensiell helse	5
3.10 Samtalestøtte.....	6

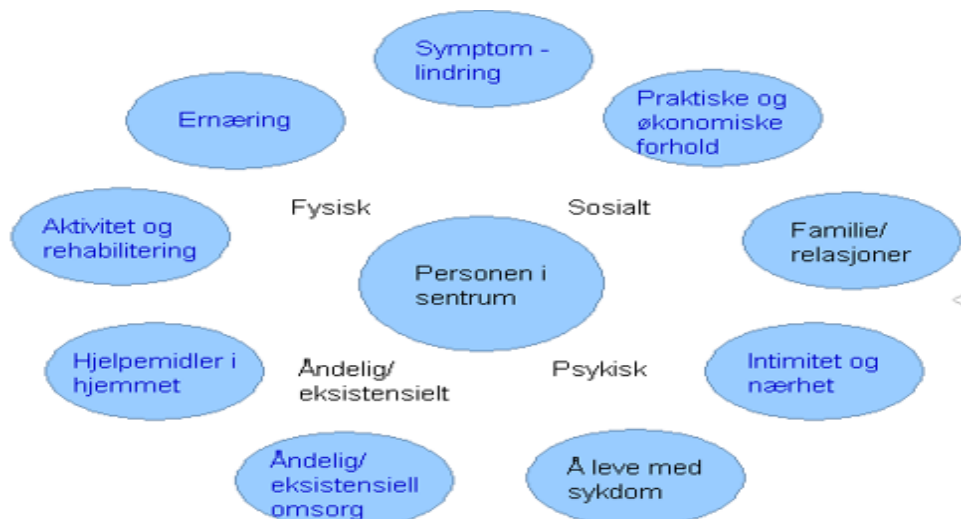
1 Hvorfor tverrfaglig?

Totalsituasjonen og symptombildet for mange pasienter med uhelbredelig sykdom er kompleks og sammensatt. Grundige tverrfaglige vurderinger, både på tvers av de medisinske spesialitetene og ulike profesjoner, er derfor avgjørende for å oppnå god symptomlindring. Palliasjon handler også om hjelp til mestring og hjelp til å leve så aktivt som mulig inntil døden. En aktiv tverrfaglig tilnærming kan bidra til å oppnå dette. Følgende profesjoner kan være involvert i et spesialisert palliativt tilbud: lege, sykepleier, fysioterapeut, ergoterapeut, sosionom, klinisk ernæringsfysiolog, logoped, prest, psykolog/psykiater og psykiatrisk sykepleier. Spisskompetanse innenfor palliasjon, **samt god dialog og felles forståelse** av pasientens situasjon, er nødvendig for å oppnå gode behandlingsresultater.

Tverrfaglig kompetanse: Lege, Sykepleier, Helsefagarbeider, Sosionom, Prest, Fysioterapeut, Psykolog, Klinisk ernæringsfysiolog, Ergoterapeut, Andre faggrupper

2 Målgruppe

- Kartlegge hva som er pasientens og pårørendes opplevde problem og ut fra dette vurdere hvem som best kan hjelpe.

3 Faggruppe

3.1.Fysioterapi

I tråd med økt vektlegging av palliasjon i helsevesenet generelt, har fysioterapeuter blitt mer involvert i behandling av palliative pasienter de senere år. På sykehus er disse pasientene plassert på mange ulike avdelinger. Behandlingen er mer symptomrelatert enn diagnoserelatert, og den vil ofte ha et annet mål enn annen fysioterapi.

De fleste pasienter med livstruende sykdom, vil oppleve en gradvis reduksjon i fysisk funksjonsnivå. Dette skyldes den generelle sykdomsprosessen, lokale sykdomsmanifestasjoner, tumorrettet behandling, komorbiditet og inaktivitet som følge av sykdom og behandling. Det antas at en betydelig del av tap av fysisk funksjon skyldes inaktivitet.

Fysioterapi kan ha stor betydning og være en viktig del av behandlingen (Putt et al 2017). En kvalitativ studie fra 2009 om pasienters erfaringer med fysioterapi i palliativ fase beskriver blant annet erfaringer som økt selvstendighet, støtte og symptomlindring (Dahlin og Heiwe 2009). Fysioterapi har ofte fokus på ressurser og har en viktig rolle i å fremme håp og mestring (Amundsen og Carlsen 2012).

For mer informasjon om fysioterapi til palliative pasienter følg link:

Retningslinjer for fysioterapi til pasienter i palliativ fase

Link til fysioterapitjenesten ved Haukeland Universitetssjukehus:

<https://helse-bergen.no/avdelinger/ortopedisk-klinikk/fysioterapiavdelinga>

Ander nyttige linker:

<https://www.helsebiblioteket.no/retningslinjer/palliasjon/kjennetegn-og-utfordringer-ved-palliasjon/ivaretagelse-av-fysisk-funksjon>

3.2 Ergoterapi

Ergoterapiavdelingen på Haukeland universitetssjukehus yter tjenester til ulike somatiske avdelinger i sjukehuset. Arbeidsoppgavene til ergoterapeuter er å vurdere og behandle pasienter som har utfordringer knyttet til aktiviteter i hverdagen. Fagutvikling, undervisning og rettleiing av studenter inngår også i våre oppgaver. Vi arbeider i tverrfaglige team ved sengeposter og poliklinikker.

Det er ikke alle avdelingene ved HUS som har samarbeid med ergoterapiavdelingen men det vil være mulig å ringe dem for råd

Link til ergoterapiavdelingen finner du her;

<https://helse-bergen.no/avdelinger/ortopedisk-klinikk/ergoterapiavdelinga>

Andre nyttige linker

<https://www.helsebiblioteket.no/retningslinjer/palliasjon/vedlegg-2-kompetanse#Ergoterapeuter>

3.3 Hjelpemidler

Hjelpemiddelsentralen:

[Kontakt NAV Hjelpemiddelsentral](#)

[NAV Hjelpemiddelsentral Vestland \(Bergen\)](#)

Hjelpemiddelhuset Bergen kommune

Rekvisisjonstlf: 55 56 78 80 (åpningstid kl 8-11 og kl 12-13)

Hjemmeside:

<https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/helse-og-omsorg/avlastning-og-stotte/hjelpemidler/utlan-av-hjelpemidler>

3.4 Seksjon for Behandlingshjelpemidler

Seksjon for Behandlingshjelpemidler formidler og låner ut medisin-teknisk utstyr til pasienter som får med seg utstyr hjem etter opphold i sykehus eller poliklinikk.

Link til Seksjon for Behandlingshjelpemidler ved HUS:

http://innsiden.helse-bergen.no/SiteDirectory/Driftteknisk_divisjon/Enheter/mta/Enheter/Seksjon%20for%20behandlingshjelpemidler/Sider/enhetstart.aspx

3.5 Ernæringsfysiolog

Ernæring er livsviktig. Samtidig er det naturlig at behovet for ernæring avtar og etterhvert opphører når livet går mot slutten. I den tidlige palliative fase bør ernæring og tilrettelegging for best mulig ernæring gis høy prioritet. Samtidig bør en formidle at det kommer en periode når det ikke lenger er hensiktsmessig å fortsette med slike tiltak. For mer informasjon se link:

Link til Avdeling for klinisk ernæring ved Haukeland universitetssjukehus:

<http://innsiden.helse-bergen.no/SiteDirectory/Medisinsk%20avdeling/Enheter/Kliniskern%C3%A6ring/Sider/enhetstart.aspx>

Andre nyttige linker

http://eqs-forlop.sus.no/docs/doc_33783/index.html
Helsedirektoratet: God ernæringspraksis
ESPEN guidelines on nutrition in cancer patients
Beslutningsprosesser ved begrenning av livsforlengende behandling
Pårørendesamtale ved livets slutfase

3.6 Sosionomtjenesten

Mange pasienter og pårørende har behov for hjelp når det kommer til spørsmål om økonomi, arbeidsliv, lovverk, utfylling av skjema og andre praktiske utfordringer. Økonomiske bekymringer kan ta stor plass og møtet med det offentlige hjelpeapparat kan oppleves som en stor tilleggsbelastning. Mange kjenner ikke til sine egne rettigheter, de vet ikke hva de skal spørre om og har behov for å bli satt i kontakt med noen som kan bistå med råd og veiledning og hjelp til å finne frem i systemet. Dette er et viktig tema for helsepersonell som møter pasienter og deres pårørende.

Følg link til sosionomavdelingen ved Haukeland universitetssjukehus:

<http://innsiden.helse-bergen.no/SiteDirectory/Medisinsk%20avdeling/Enheter/Sosionomavdelingen/Sider/enhetstart.aspx>

Andre nyttige linker

https://www.helsebiblioteket.no/retningslinjer/palliasjon/Økonomiske-ytelser
http://eqs-forlop.sus.no/docs/doc_33788/index.html

3.7 Sexolog-Seksuell helse og palliasjon

Vi er seksuelle individ fra vi fødes til vi dør - hele livet gjennom. «Seksualitet er en viktig del av ethvert menneskes personlighet, noe som ikke kan skilles fra andre sider i livet. Seksualitet er ikke det samme som samleie eller evnen til å få orgasme. Seksualitet er mye mer. Det finnes i den energi som driver oss mot å søke kjærlighet, varme og nærhet. Seksualiteten uttrykkes i hva vi føler, hvordan vi beveger oss og hvordan vi berøres av andre. Seksualiteten påvirkes av våre tanker, følelser, handlinger og vårt samspill med andre mennesker» (WHO). Det er gjennomgående at man definerer palliativ fase av sykdom som siste del av livet. Men kunnskap om muligheter ved responderende behandling tilsier at man kan leve svært lenge med ikke - helbredende sykdom. Det betyr at den palliative fasen av et sykdomsforløp kan vare svært lenge, og i mange tilfeller fra sykdomsdebut» (WHO)

Alle kreftramma kan ta kontakt med **Kreftsenters for opplæring og rehabilitering (KOR)** dersom de ønsker time til sexologisk rådgjeving i forhold til virkning/bivirkning av behandling, og hva en kan gjøre

Tilbudet gjelder alle som har hatt kreft noensinne. Det vil si at man heller ikke trenger å ha hatt et «kundeforhold» på HUS, men da trengs det henvisning fra for eksempel fastlege.

Link til informasjon om sexologisk rådgivning:

<https://helse-bergen.no/avdelinger/kreftbehandling-og-medisinsk-fysikk/kreftsenters-for-opplering-og-rehabilitering/samtaler-og-samver#sexologisk-radgjeving>

Andre nyttige linker:

Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017–2022)

3.8 Kreftsenters for opplæring og rehabilitering (KOR)

KOR er organisert under Kreftavdelingen ved Haukeland universitetssjukehus, og er et senter for kreftramma og deres pårørende. Pusterommet treningscenter er en del av senteret. Senteret gir opplæring til pasienter og pårørende, og har rehabiliteringstilbud for kreftpasienter med gitte diagnoser. Tilbudet kan benyttes i forkant av, under og etter behandling. Link til forside/tilbud/kontaktinformasjon:

<https://helse-bergen.no/avdelinger/kreftbehandling-og-medisinsk-fysikk/kreftsenters-for-opplering-og-rehabilitering>

3.9 Åndelig /eksistensiell helse

Litteraturen viser at flertallet av pasientene – uavhengig av livssyn – i sin siste levetid er opptatt av spørsmål innen åndelige området, vidt forstått.

(92;93https://www.helsebiblioteket.no/retningslinjer/palliasjon/kjennetegn-og-utfordringer-ved-palliasjon/Åndelige-og-eksistensielle-utfordringer)

EAPC peker på tre ulike dimensjoner ved det åndelige området:

1. Eksistensielle utfordringer (dvs. spørsmål knyttet til identitet, mening, lidelse og død, skyld og skam, forsoning og tilgivelse, frihet og ansvar, håp og fortvilelse, kjærlighet og glede).
2. Verdier og holdninger (det som er viktig for hver enkelt person, slik som forholdet til seg selv, familie, venner, arbeid, ting, naturen, kunst og kultur, etikk og moral, og selve livet).
3. Religiøs og livssynsmessig forankring (tro, overbevisning og praksis, forholdet til Gud, den ytterste virkelighet eller det transcendent).

I møte mellom pasient og helsepersonell finnes ofte en fortrolighet som gir mulighet til å gi støtte på dette området.

Å gi åndelig omsorg er ikke å ha svar på de store livsspørsmålene, men innebærer å være til stede, lytte aktivt, støtte og oppmuntre, mobilisere pasientens og omgivelsenes ressurser. Bruk pasienten og pårørendes eget nettverk. I tillegg kan en ta kontakt med prestetjenesten på sykehuset for mer informasjon og aktuelle kontaktpersoner

Link til sykehuspresten finner du her:

<http://innsiden.helse-bergen.no/SiteDirectory/fou/Enheter/Prestetjenesten/Sider/enhetstart.aspx>

Andre nyttige linker:

<https://www.helsebiblioteket.no/retningslinjer/palliasjon/kjennetegn-og-utfordringer-ved-palliasjon/Åndelige-og-eksistensielle-utfordringer>

3.10 Samtalestøtte

Palliativt team har psykologer som tilbyr samtalestøtte til pasienter og pårørende ved alvorlig sykdom uavhengig av diagnose eller alder. Det kan også tilbys veiledning til personalet ved avdelingene i spesielle situasjon. Tilsynsforespørsel sendes av lege som sekundærhenvisning i DIPS til:
SO HAU SMERTE palliativt team

Palliativt team kan nås på tlf 55977320 eller calling lege 93-7321

Link til intranettsiden:

http://innsiden.helse-bergen.no/SiteDirectory/ksk/Enheter/Smerteklinikken/Palliativt_team/Sider/Palliativteam.aspx

- **Konsulttjenesten** kontaktes ved mistanke om alvorlig psykiatri (selvmordsfare, alvorlig depresjon) hos voksne.

- **PBU konsulttjenesten** kontaktes når det hos barn /ungdom <18 år foreligger mistanke om:
 - krisereaksjon ved kronisk eller livstruende sykdom, som medfører behov for veiledning i mestringsoppgaver, og ved komplisert behandling over tid
 - alvorlig psykopatologi
 - alvorlig psykosomatikk
 - krisereaksjon etter traume

De tilbyr også avgrenset oppfølging for de nærmeste pårørende som er i krise på grunn av barnets sykdom.

<http://innsiden.helse-bergen.no/SiteDirectory/psykiatrisk/klinikker/PBU/Poliklinikkar/Poliklinikker/spesialpoliklinikken/Sider/Konsultasjonstjenesten.aspx>

- **Vardesenteret** er et ressurscenter for kreftpasienter. De tilbyr støtte og hjelp til kreftrammede og deres pårørende, i alle faser av sykdommen. Her kan pasientene og pårørende møte:

-Likepersoner

-Jurister

-Klinisk ernæringsfysiolog

-Psykologspesialist

-Familieterapeut

-Rådgiver fra Kreftforeningen

-Kreftkoordinator fra Bergen kommune

Trenger ingen henvisning, men kan kontaktes direkte.

[Se vår nettside hos Kreftforeningen for mer informasjon](#)

- **Livskrisehjelpen ved Bergen legevakt** er Bergen kommunes tilbud til mennesker i akutte livskriser. Dette kan være alvorlige livshendelser som ulykker, tap av nære personer i brå død eller selvmord, vanskelige samliv eller samlivsbrudd. En trenger ingen avtale eller henvisning, men ring gjerne på forhånd: Tlf. 55 56 87 54. Man kan også møte opp direkte dersom du ønsker det.

Link til hjemmesiden:

<https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/helse-og-omsorg/akutt-helsehjelp/livskriser/hjelp-til-mennesker-i-livskrise>

